

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

Edition spéciale : 3 Dolars

ADRESSE

«Idjtihad» Constantinople

Téléph : 20865

xxviiième ANNÉE

1 Septembre 1932

İÇTİHAAT

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No : 352

ABONNEMAN

Seneliği (24 Nusha) Türkiye

için: 2 1,2, Â'lâ kâğıdı

5 liradır

ADRES

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi sekizinci sene

1 Eylül 1932

Arabça bir kelime ihdas etsem - ki hayatımda başıma gelmiştir - Şu 1932 Ağustosunda köprü başında Tunustan gelme fesli, bornuslu hacı baba gibi gülünç oluyorum . Büsbütün Türkçe bir kelime ihdas etsem - ki bu da hayatımda başıma gelmiştir - ba'zan uzun kollu bir buharalı gibi gülünç oluyorum , ba'zan bir kazanlı gibi tercümana muhtaç oluyorum , ba'zan uydurduğum ta'biri bir ay sonra ben anlamıyorum .

Bir de yazdıklarımız okunmıyor, münakaşa edilmiyor, ya'ni fazlaca müdavele'i efkâr ile fikirlerimiz ve bulduğumuz ta'birler âmme nezdinde takarrür etmiyor . Fikriyatın modası bir küsufe uğradı gibi .

Mes'eleyi bir kaç cepheden nazara aldım :

1 — Arapçadan , Farisîden iktibas devri külliyyen geçti .

2 — İktibas devri külliyyen geçmek şöyle dursun esasen iktibas edilen bir çok ta'birlerde «Caduc»[ya'ni amelden sakit] oldu . Bu kelimelere firenk lehçelerinde Obsolète derler .

3 — Firenkçeden iktibaslar yarım yamalak oluyor . Hele bir ıstılahın müştaklarını alalım . Sonra firenkçeden iktibasın bir kanun ve nizamı yok . Edilen bir iktibas bir fasih ve belîğ nezdinde kıyametler koparıyor .

Türkçe cezirler, Türkçe ön edatlar (Préfixe) ve ard edatlar (Suffixe) vasıtasile ıstılahlar yuğurmanın mümkün olduğu kana'atındayım . Lâkin, itiraf edeyim ki , bu sadada da'ir bir bahs açsak bunun bir tek kari'i zuhur etmez . çorak bir sahadayız .

Bundan bir kaç sene evvel G. Le Bon un tabi'iyata da'ir olan eserlerinden bir hulâsa çıkarır ve belki de okutabilirdim . Lâkin şu günlerde buna imkân göremiyorum .

Tecrübe etdim . Bir sahife yazdım . Balkan muharebesi sıralarındaki **Celâl Nuri** nin üslubu . Pek köhne, gayet bayat, âdetâ fes i, püsküllü, kaloç potinli, sakallı bir üslub .. bu üslubun , şimdi kari'i bir , iki düzineden ibaret gibidir .

Yine tecrübe etdim . Gayetle açık bir Türkçe ile meramımı ifadeye yeltendim . meydana bir sahife geldi . Bunu Lise me'zunlarından iki hemşeriye okudum . Kabahat onların değil , benim . yazdıklarımı anlayamadılar .

Şu lâubalî şive ile edebî bir şaklabanlık yaptığımı zan buyurmayınız . Dilin, edebiyatın, fikriyyatın, dolayisile milletin varlığına ta'alluk eden bir mes'eleyi kurcalıyorum .

Bu gidişle dimağlarımız nasır tutacak. **Fudboldan ve güzellik İmperatoriçesi**nden başka piyasa malı fikir yok . Acaba hangi fikri mes'eeler , şu dakikade dimağımızı yoruyor ? bilmiyorum . Gazetelerde asıl olan Variété kısmıdır . Güzellik İmperatoriçesine bu kadar sütun , bu kadar yazı , bu kadar nusha hasr edilmesi başka mes'eelerle uğraşmadığına delâlet eder ki te'essüflere bin kere şayandır .

Onun için Doktor Abdullah Djevdet kusura afv etsin ve beni tenbellik ile itham etmesin . Yazamadım . Yazsam okutamam . Müstef'ilün , Fa'ilun edebiyatından ise bıktım .

Büyük Ada 16 Ağustos 1932 **Celâl Nuri**

EDEBÎ TAHLİL

KAR ÇİÇEKLERİ

II

Ebubekir hazim Bey Efendinin Le fonctionnaire ve Après une démission adlı manzumeleri en salahiyyetdar Fransız üdebası tarafından yüksek takdir ile takdir olunmuşdur . **Kar**

Çiçekleri , evvelki haftanın yeni neşriyyat sütununda söylediğim veçh ile , Şa'ir kari'lerine hitap ettiği manzumede kitabının terceme'i halini pek güzel anlatıyor :

OKUYANLARA

Bu narin satırları (şiir) deye neşreden ,
Başka yollarda yorgun, ak saçlı müptededir :
Aramayınız eyi bir şey kokudan, renkden ,
Çünkü bu zavallılar hep kar çiçekleridir.

Bir hevesden doğdular ömrüm sona ererken ;
En büyüğü basmadı iki buçuk yaşına .
Düşünmeden başladım bir şey yazayım derken
Benim de gireceğim bir mezarın taşına .

Şu elim başlangıçdan hepsine sindi elem ;
Hiç bir şey yazamadım karie hoş gelecek .
Kitâbe yazılınca kırılmalıymış kalem ,
Sanki bir neşter oldu çibanları delecek.

Bu kubbede kalan şey sâde hoş sadâ değil ,
Her konakda yolcudan böyle boş şeyler kalır .
Birer, birer gideriz ya muhteşem, ya zelif ,
Ne eninler, figanlar, ne de hey heyler kalır.

Erenköy 15 Birinci Teşrin 1931

Çöl Gecesi ve hele Eşrefi mahlukat şah
eserdir. Bu güzel manzumenin şu son parça -
sını okuyun :

« İnsanım » deyerek öğünme , utan ,
Kimlerdir harplerde serilip yatan ,
Kimlerdir bunları, söyle öldüren ,
Sayısız ocaklar yıkıp söndüren ?
Akrep mi , yılan mı , kurt mu , kaplan mı ?
Ya kuduz bir köpek ve yâ sırtlan mı ?
Hayır, katil, maktûl hep insan oğlu ,
Sözde mütefekkir, hassas ve uslu !
Allah da peşiman yarattığına ,
Çirkefli çamura can katdığına:
« Evvelce pek güzel yarattık » deyor ;
« Sonradan (esfel) e biz atdık » deyor .

B. Teşrin 1929

Şu **İki Alay** adlı manzumeyi de okuyun .

İKİ ALAY

Her köy sözü oldukea , gelir, geçer önümden ,
Birbirine zıt iki alayın hayalleri ;
Ne yorulmaz kuvvettir beynimde tesbit eden
Bu iki manzarayı yarım arırdan beri !

Anadolu'da büyük bir köyde misâfirdim ;
Nasılsa doğru, geniş, kalmış, düz bir sokakda ,

Sarı bir toz bulutu havalandı uzakda ;
Duyunca davul, zurna sesleri ! « Düşün » dedim .

Yakınlaştıkça alay, yolda gezinen tavuk ,
Kaz, ördek ve köpekler pek telâşa düşdüler ;
Dizildiler sokağ hep sefil çoluk, çocuk ;
Genç kızlarla kadınlar damlara üşüşdüler .

Donanmış bir kır ata bindirilmişdi gelin ,
Dalgalanırdı yer, yer kızıl canfes duvağı ;
Çekiyordu gözümü sanki her al parmağı
D zgın tutan kınalı, küçük, tombul bir elin.

Neler yokdu cehizde : toz pembe yatak, yorgan ,
Küçük ayna, bakır tas, tencere, halı yasdık ;
Gaz örtülmüş tepside kâse, bardak, zarf, fincan,
Sarı pullarla süslü yeşil bir tahta sandık .

Yanımda giden adam, geçdikce önlerinden ,
Her aganın bağına, bahçesine, evine ,
Baş kesdirirdi hemen yüzü örtük geline ,
İlk def'a görüyordum bu tühaf âdeti ben.

Teaccüple bakarken meçhul gelin Hanıma ,
Etdi taltif beni de bu selâmlardan biri .
« İtrişâhi » kokarak yaklaşıncı yanıma
Bana da bir baş eğdi kırmızı lâle gibi .

Pek gençdim, görünmemek büyüğü tuttu beni ;
Bütün gün hayalimden geçdiler birer, birer ,
Tanıdığım güzeller, sarışın ve ya esmer ,
Hepsinden güzel sandım bu duvaklı gelini .

Ertesi gün geçerken yine o geniş yoldan
Karşıdan çıktı küçük bir cenâze alayı ;
Hıçkırıkdı hep gelen boğuk ses sağdan, soldan ,
İşitdim uzaklarda yükselen vaveylâyı .

Tabut da kefenlenmiş gibi mestur çarşafı ;
Örtmüşlerdi üstüne uzun bir al canfesi ,
Sanki hâlâ kan akar bir şehit cenâzesi .
Ağlayordu bir kadın saçını yola, yola .

Cemâate karışıp sokularak yanına :
« Kimdir, dedim, bu ölü ? » gözü yaşlı imama .
« Dünkü gelindir, dedi, zavallı güzel Fatma . »
« Öldürülmüş mü ? dedim, kimdir kıyan canına ? »
« Bizzat kendisi » dedi , ah , ne kadar acıdık .
Evdekiler alıp da pek derin bir uykuya ,
Dönünce suyu kesik değirmene ortalık ,
Hemen gidip kendini atıvermiş kuyuya .

« Çünkü muhtarın oğlu söylemiş şüphesini
Gümüş gibi tertemiz kızın bekâretinde ;
Biz « Melek » derdik ona, köy kızı sûretinde ,
Ne yüzünü gören var, ne bir duyan sesini ... »

Giderken nâş önümde örtülmüş al duvakla ,
Geliyordu muttasıl dünkü gelin hayâlî.
Hep ağlayan cemâat ve kan renkli bayrakla
Cehle zafer alayı yapıyor gibiydi . [1]

13 Şubat 1932

Kar Çiçekleri , Mekteblere , a'ile mutala'a salonuna , gençlerin ve yaşlıların odalarına gi -
recek ve aslâ zehirli bir rayiha neşr etmemek
şöyle dursun tasfiye edici , mikrop ve maraz
öldürücü renk ve rayahasile sıhhi ve hayat bahş
bir te'sir yapacaktır .

İçtiha d ın kari'lerine Kar Çiçeklerini , göğsü -
müzü gererek ve kaydsız ve şartsız tavsiye

ederken bu ah -
lakî , insanî he -
yecanlarla , bu
şefkat ve rikkatle
dolu demeti ya -
pan eli öper ve
ustadı yürekden
tebrik ederiz .

* * *

EDEBİYAT GAZETESİ

Bu unvanla haftalık bir gazete çıkmaya baş -
ladı. Bürhan Ümid Bey çıkarıyor . Edebî ru -
hunu çok kuvvetli ve nâzik şa'irimiz Orhan
Seyfi Beyin idare ettiği anlaşıyor . Çok güzel
ve faydalıdır . Bu gazete fikir âlemimizde hüzn -
engiz bir boşluğu doldurdu . 7 inci numrusu
gözümüzün önündedir . Bunda S. Kemaleddin
Bey oğlumuzun « **Bovarysme** » adlı makalesi
güzel ve cazibidir . Marazî bir Psychologia sa -

[1] Teşrih âlimlerinin kat'i sûrette söylediklerine
göre bekâretin muttarit bir şekli bulunmadığı gibi , bunun
alâmeti zannolunan şeyler de doğru değildir . Bufon Tarihi
tabiisinde deyor ki : « kat'i ve muttarit şekil ve alâmeti
bulunmayan hayali bekâret hüsnü ahlâk ve faziletten
ibâretidir . » Bu hayali bekâretten dolayı kim bilir ne kadar
kızlar ve aileler musab olmuşlar , oluyorlar ve olacaklar!

hasını gösteriyor . Ya'ni çok zamandan beri
mevcud fakat ismi son zamanlarda konmuş bir
ruhî hastalık :

Şahsiyyetin ikiye bölünmesi . Okuyun Ali
Canib Bey braderimiz bize âdetâ yeni kuvvetli
bir divan şa'iri keşf ediyor , Hakikaten kuvvetli
bir şa'ir , Na'ili'i kadim gibi , mümtaz ve müs -
tesnâ şahsiyyetli bir şa'ir .

Kudreti nazmınla çekdin feyzi i'caza kalem

Sende yaran Na'ili , haysiyyet ümmidindedir .

demiş olan Na'ili'i kadim .

Ali Canib Beyin bize tanıtdığı Mustafa Sami
Bey

Bir dahi nuşi-meyi nezzareye takatmı var

Öyle mestim bade'i rengi hicabından senin .

beytini yazmışdır ; bunu yazan kimse muhakkak
şa'ir hem de tam ma'nâsile şa'irdir .

ŞA'İR - HÜRRİYYETE

Bir vecdi ıztırab ü vefa duydu yağmuru
Bir nâ ümid deşti cahime saçılmadan ;
Aç çeşme'i hayatı , mezarında şa'irin ,
Ateş yürekli kırmızı güller açılmadan .

27 - 6 - 1931

A. D.

Aşağıdaki sa -
tırları Ali Canib
Bey in kıymetli
makalesinden ik -
tibas ediyoruz :
On sekizinci
asır Türk şa'irleri
arasında Na bi
vadisinde en mu -

vaffakıyyet kazananlardan biri olarak tanılan
Sami Bey , Divan Edebiyatı noktasından
üstad sayılacak san'atkarlardan biridir . Sami
Bey , İstanbulludur . Babası 1105 ya'ni mi -
lâdî 1692 de Arpaemini (aşağı yukarı ticaret
ve zirâat nazırı) Osman efendidir . Bunun için
Sami Bey , « Arpaemini zade » diye anılır .

Bir gazelinin sonunda :

Anka - nazır Hazreti Nabi efendi kim [1]

Sânisi yoktur edeli nev'i beşer zuhur

Üstâdî kül hıdivi cihanbanı mülki nazm

Şanıdan eyler âlemi eş'ara fer zuhur

Gayretle çok civanı hünermendi pir eder

Tab'ı bülendi eylese pirâne - ser zuhur .

diye meşhur şa'ir Nabiye hayranlığını ı'lan
eden Sami Bey ,

[1] Kim : burada « ki » ma'nasına .

Olunca perde - berendazı nazra çeşmi şuhut

Göründü âyine'i dilde çehre'i maksut

matla'lı « nât » ından,

Aczdir mahmel - keşi idrakı mahiyet bana

Rehnumayı cadde'i tahkikdir hayret bana

gibi sofiyane eda ile yazdığı ekseri gazellerine kadar bir çok şî'irlerinde Nabî peyrevi görünür. Fakat on sekizinci asır Divan Edebiyatında , Nedim'den evvel, selis bir sadelik zevkî uyan - dıran Nabî'nin manzumeleriyle karşılaştırılınca Sami'ninkiler göze daha eski bir takit ile çarpar. Belki mu'asırlarının bu cihete tarizleri neticesi olarak bir gazelinin makta'ında :

Ne bilsin lezzeti eş'arımı kışı i olan Sami

Nihandır lübbü mâ'na nükte'i şirin-me'alimde.

diyor. Sadelikden müçtenip , acemperestane şive ve lisana meftun olan Sami Bey , Nedim , taze bir üslûp ile ortaya çıkınca , hemen bütün mu'asırları gibi bu harikulâde şa'irin te'sirinden kendini kurtaramamış, an'ane perestliğine rağ-

men Nedimane gazeller yazmıştır. İşte bun - lardan biri :

Pür-fitendir gamze çeşmi nîm-hâbından senin

Nısıf çıkmış tiğdir gûya kırabından senin

Bir dahi nuşi meyi nezzareye takat mı var

Öyle mestim bade'i rengi hicabından senin

Perde'i çeşminden eylerken güzer nuri nigâh

Bu temaşadır gûzar etm ez nikabından senin

Buldu Sami neş'eyi evvel ; meyi düşünamdan

Mevc urup rengi tebessüm lâ'li nabından senin.

Edebiyat Gazetesinin inkişafını ve inkişafda devamını temennî ve buna çalışan geçleri tebrik etmeliyiz.

Karlı Dağdan Ses in şu kıt'asını da okuyun .

Gül gonca'i terennümüdür asümanların

Gülbanksi ibtisamınızı böyle beklerim ;

İçdikçe iştıyakı temaşam alevlenir

Kanmaz şarabı hüsnünüze göz bebeklerim .

İKTİSADİ SÜTUN

RUSYADA İKTİSADİ VAZ'İYYET

The Economist Mecmu'asının 9 temmuz 1932 Tarihli nushasından : Mecmu'anın Moskova muhabiri 22 haziran Tarihli mektubunda yazıyor:

Soviyet Rusyasının 1931 senesinde Harici ticaretine a'id Statistikler gösteriyor, ki Rusya bu harici ticaret sahasında dünya buhranının bütün te'sirine ma'ruz kalmıştır.

[Halbuki şimdiye kadar Soviyet zimamdarları capitalist memleketlere âriz olan bu hastalıkdan Bolşevik sistemi sayesinde kendi mem - leketlerinin masun kaldığını iddi'a ediyorlardı. Mütercem.]

İhracat hacm i'tibarile yüzde 1,3 nisbetinde tezayüd etmiş iken kıymet i'tibarile yüzde 21,7 azalmıştır. Bu tenakus 225,161,000 ruble kıymetindedir. İdhalât kemiyet i'tibarile yüzde 24,8 nisbetinde ve kıymet i'tibarile yüzde 4,3 nisbetinde artmıştır .

İdhalât ve İhracat arasındaki muvazenesizlik hasebile te'diye muvazenesinde açık 300,000,000

rubleye veya rubleye göre İngiliz lirasının başa baş kıymeti üzerinden 35 milyon İngiliz lirasına baliğ olmuştur. Bu açığı kapatmak için Soviyet Rusyasının hariçde yatırılmış sermayesi olmadı ve bina'en'aleyh hariçden başka suretle hiç bir para beklemediği ve görünmez ihracatı da olmadığı için Soviyet parasının hariç kıymetini sifıra indirmemek maksadile Soviyet me'murları idhalâtı azaltmak için şedid ve kat'i tedbirler almak zaruretinde kalmışlardır. Esasen senelerden beri Rusyaya « Lüks » e a'id hiç bir eşya girmediği gibi müstehlakin en basit ihtiyaçlarını tatmin edecek eşya dahi girememektedir. Bunun için Soviyet idhalâtı makineler, ma'deniyyat ve ham maddelerden ibaretti. Şimdi Soviyet Rusyasını seri'an san'atlaştırmak için yapılmakta olan bu idhalâtı da kesmek zarureti hasıl oldu . Aynı zamanda tahsisatını ecnebî parası olarak almak isteyen mutahassıslara yol verildi . Şimdi rubleye razı olan mutahassis mühendis ve